

Наталія ШУЛЬЖУК

**СТИЛІСТИКА
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

*навчально-методичний посібник
для студентів філологічних спеціальностей
вищих навчальних закладів*

Рівне
2019

УДК 811. 161. 2'38 (07)

ББК 81. 411. 1-7-9

Ш 95

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради РДГУ

(протокол № 3 від 28 березня 2019 р.)

Рецензенти:

Плющ Марія Яківна, академік АПН України, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Мірченко Микола Васильович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Шульжук Н. В.

Ш 95

Стилістика сучасної української літературної мови : навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / Н. В. Шульжук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Рівне – Острогож : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2019. – 334 с.
ISBN 978-966-2254-59-4

У посібнику подано завдання та методичні рекомендації до практичних занять зі стилістики сучасної української літературної мови. Матеріал структуровано за трьома змістовими модулями: «Стилістика як наука і навчальна дисципліна», «Функційні стилі української мови», «Стилістичні засоби української літературної мови». Структура кожного модуля підпорядкована меті – допомогти студентам засвоїти основні стилістичні поняття, навчитися різних форм і методів самостійної роботи з мовностилістичним матеріалом, науковою і методичною літературою; сформувати вміння здійснювати стилістичний аналіз текстів; розвивати науково-дослідницькі здібності; формувати вміння моделювати власні зв'язні стилістично диференційовані висловлювання відповідно до комунікативного наміру.

Кожне практичне заняття містить завдання для аудиторного, домашнього й самостійного опрацювання. Запропоновані завдання сприяють формуванню вмінь і навичок класифікувати мовностилістичні явища, давати їм усебічну характеристику, визначати їх функції у комунікативно-мовленнєвій діяльності; орієнтовані на глибоке осмислення стилістичної системи української мови. Тексти, запропоновані для аналізу їх змістової й стилістичної структури, професійно зорієнтовані та спрямовані на виховання в студентів поваги до рідної мови, почуття гордості за українську історію.

Після кожного змістового модуля подані запитання і завдання для самоконтролю, які уможливають не лише з'ясування рівня засвоєння відповідного матеріалу, а і його систематизацію.

Підсумковий модульний контроль у посібнику представлений тестовими завданнями.

Термінологічний словник, вміщений у посібнику, сприятиме докладній підготовці студентів до практичних занять, а список літератури глибокому засвоєнню основних тем курсу.

УДК 811. 161. 2'38 (07)

ББК 81. 411. 1-7-9

ISBN 978-966-2254-59-4

© Шульжук Н.В., 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Зміст навчальної дисципліни	7

МОДУЛЬ 1

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА НАУКА. ФУНКЦІЙНІ СТИЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Змістовий модуль 1. Стилістика української мови як лінгвістична наука й навчальна дисципліна	20
Практичне заняття № 1. Стилістика як лінгвістична наука і навчальна дисципліна, її структура та зв'язок з іншими галузями знань	21
Практичне заняття № 2. Джерела стилістики української мови	30
Практичне заняття № 3. Основні поняття стилістики	36
Змістовий модуль 2. Функційні стилі української мови	49
Практичне заняття № 4. Загальна характеристика функційних стилів української літературної мови. Офіційно-діловий стиль мови	49
Практичне заняття № 5. Науковий стиль сучасної української літературної мови	62
Практичне заняття № 6. Публіцистичний стиль сучасної української літературної мови	71
Практичне заняття № 7. Художній стиль сучасної української літературної мови	83
Практичне заняття № 8. Розмовно-побутовий стиль сучасної української літературної мови	93
Практичне заняття № 9. Епістолярний стиль сучасної української літературної мови	102
Практичне заняття № 10. Конфесійний стиль української мови	109

МОДУЛЬ 2

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ (РЕСУРСИ) УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Змістовий модуль 3. Стилістичні засоби української літературної мови	122
Практичне заняття № 1-2. Стилістичні засоби і прийоми української мови ..	124
Практичне заняття № 3. Фоностилістика	144
Практичне заняття № 4. Лексичні та фразеологічні засоби стилістики	151
Практичне заняття № 5. Стилістичні засоби морфології	166
Практичне заняття № 6. Стилістичні функції засобів словотвору	175

Практичне заняття № 7. Стилiстичне використання синтаксичних засобiв мови	184
Практичне заняття № 8. Комунiкативно-стилiстичнi якостi мовлення	204
Практичне заняття № 9. Підсумкова модульна контрольна робота	218
Дiагностика знань студентiв	221
ЛІТЕРАТУРА	223
ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ	240
САМОСТІЙНА РОБОТА	242
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА	264
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	328

ПЕРЕДМОВА

Винятково важливим для суспільства сьогодні є духовний розвиток особистості, яка вмiє не тільки швидко видобувати інформацію, приймати належні рішення у будь-якій сфері діяльності, а й володіє такими особистісними якостями, як порядність, чесність, відповідальність, тактовність, вихованість, доброзичливість та ін. Ціннісні орієнтації, професійні знання, комунікативні якості особистості віддзеркалює культура її усного й писемного мовлення. Опанування майбутнім фахівцем культури мови й мовлення, мовленнєвого етикету – головний чинник ефективної професійної й особистісної комунікативної діяльності. Допомогти студентам оволодіти стилістичними нормами сучасної української мови, засвоїти стилістичний потенціал мовних одиниць усіх рівнів мовної системи, сформувані вміння використовувати стилістичні засоби відповідно до мети, умов спілкування покликаний один із завершальних курсів у лінгвістичній підготовці вчителя-словесника як носія кодифікованого варіанта української літературної мови, професійно компетентної особистості, яка володіє високою культурою слова і є вмілим ретранслятором інформації, – «Стилістика української мови».

Пріоритетними сьогодні є модульні технології навчання і рейтингова система оцінювання, у зв'язку з чим пропонується курс містить такі змістові модулі : «Стилістика української мови як лінгвістична наука й навчальна дисципліна», «Функційні стилі української мови», «Стилістичні засоби української літературної мови». Структура кожного змістового модуля підпорядкована меті – допомогти студентам засвоїти основні стилістичні поняття, навчитися різних форм і методів самостійної роботи з мовно-стилістичним матеріалом; сформувані вміння здійснювати стилістичний аналіз текстів; розвивати науково-дослідницькі здібності; формувати вміння моделювати власні стилістично диференційовані висловлювання, виробляти навички контролю й самоконтролю.

Запропоновані завдання на комунікативно-прагматичних засадах формують поняття про стилістичну систему української мови, орієнтують на глибоке осмислення змістової і стилістичної структури тексту, спрямовані на формування вмiнь і навичок класифікувати мовно-стилістичні явища, давати їм усебічну характеристику, визначати їх функції у комунікативно-мовленнєвій діяльності; продукувати й поліпшувати власні зв'язні висловлювання,

усувати допущені помилки та добирати мовні одиниці відповідно до мети і умов спілкування.

Зміст текстів спрямований на поглиблення знань студентів про український фольклор, на виховання поваги до рідної мови й формування вмінь використовувати її виражальні засоби, опанувати багатства українського мовного етикету, а також розширюють знання про найкращі людські якості та про видатних українців, виховують повагу до них. Крім того, дібраний дидактичний матеріал забезпечує професійно-орієнтований характер мовлення майбутнього фахівця.

Визначені ключові поняття теми допомагають сконцентрувати увагу на тлумаченні лінгвостилістичних понять у науковій літературі, а також зрозуміти природу й сутність виражальних засобів рідної мови, їх роль у мовленнєвій діяльності особистості; осмислити взаємозв'язок запропонованого курсу з методикою навчання мови, роль набутих знань у майбутній фаховій діяльності. У межах кожного практичного заняття виокремлені завдання для аудиторного виконання, для домашнього виконання та для самостійного виконання. Останні уможливають отримання додаткових балів до результатів модульного контролю.

Оскільки проблема культури мовлення виявляється в таких основних аспектах, як нормативність, адекватність, естетичність, поліфункційність, то студентам необхідно розвинути в собі здатність оптимального вибору мовних засобів відповідно до предмета розмови, співрозмовника, мовленнєвої ситуації. У зв'язку з цим у блоках для домашнього та самостійного опрацювання передбачені завдання, спрямовані на формування в студентів комунікативно-прагматичних умінь і навичок.

Список літератури (монографії, статті, підручники, посібники), дібраний з урахуванням досягнень сучасного мовознавства, сприятиме ознайомленню з науковими й навчально-методичними джерелами в галузі стилістики та глибокому розумінню тенденцій розвитку стилістичної системи сучасної української літературної мови. Він спонукатиме студентів до подальшого самостійного пошуку літератури, її ретельного вивчення й творчого застосування у майбутній дослідницькій та професійній діяльності.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Стилістика української мови як лінгвістична наука й навчальна дисципліна

Предмет стилістики. Стилістичні ознаки мовних одиниць усіх рівнів (стилістичний інвентар мови); стилістичні засоби, що використовуються для експресії інтелектуального, емоційного й естетичного змісту, для ефективного мовлення; закономірності функціонування мови в різних сферах і ситуаціях спілкування; стилі мови і мовлення; комунікативно-виражальні можливості мови, її багатство і краса; роль стилістики в підвищенні культури мови і мовлення. Мовний і позамовний аспекти стилістики

Стилістична система української мови як предмет української стилістики. Філософське вчення про онтологічну єдність думки, волі й емоції, про співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в процесі пізнання, про зв'язок та залежність форми і змісту. Лінгвоукраїнознавство як методологічна основа курсу стилістики української мови.

Методи стилістичних досліджень: семантико-стилістичний аналіз; зіставлення; стилістичний експеримент; статистичні методи.

Структура стилістики. *Загальна стилістика* (теоретична стилістика, або теорія стилістики, стилістичні універсалії). *Стилістика ресурсів* (засобів), або описова стилістика. Функційна стилістика. Стилістика художньої літератури як галузь функційної стилістики. Учення В.Виноградова про три кола стилістики: стилістика мови як системи, стилістика мовлення, тобто різних видів суспільного вживання мови, стилістика художньої літератури. *Стилістика мови*. Стилістика писемної мови і стилістика усної мови. Нетотожність понять: писемна – книжна, усна – розмовна мова. *Стилістика мовлення*. Монологічне і діалогічне мовлення. Діалектичний взаємозв'язок між стилістикою мови і стилістикою мовлення. *Стилістика художньої літератури* як генератор творення і розвитку норм літературної мови. *Описова стилістика* як учення про стилістичні засоби (ресурси) української національної мови. Обсяг описової стилістики: розгалужена система синонімії й антонімії мовних засобів усіх рівнів мови, варіантність мовних одиниць і їх форм. *Функційна стилістика* як вчення про функ-

ційні стилі. Класифікація і внутрішня жанрова диференціація, мовленнєва системність стилів, принципи добору й прийоми поєднання мовних одиниць. *Зіставна стилістика*. Співвідношення інтернаціонального і національного у стилістичних системах національних мов. *Історична стилістика* як учення про стилістичну систему національної мови в діяхронному аспекті. Сталість і змінність стилістичних засобів у процесі історичного розвитку мови. *Стилістика тексту* як зафіксована (задокументована) стилістика мовлення. Роль стилістичних засобів у створенні текстів певного функціонального типу.

Структура тексту. Поняття про комунікативні стратегії текстів. Типологія текстів, жанрові різновиди. Композиція, прийоми мовної організації і стилістичні функції мовних засобів як предмет стилістики тексту. *Практична стилістика* як навчальна дисципліна, мета якої – навчити мовців добре володіти багатством виражальних засобів літературної мови відповідно до мети, призначення, умов і сфери спілкування.

Зв'язок стилістики з іншими лінгвістичними і нелінгвістичними дисциплінами. Спільне й відмінне в *лінгвістичній* і *літературознавчій* стилістиках. Зв'язок стилістики з *філософією*. Філософське положення про єдність, взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємозмінність змісту та форми як сутності і її організації. Зв'язок стилістики з *логікою*. Єдність мови і мислення – основна передумова логічності як комунікативної властивості всіх типів мовлення. Логічність предметна, поняттєва, образна. Поняття про алогізми. Зв'язок стилістики з *психолінгвістикою*. Мовлення як діяльність і знаряддя об'єктивації думки, волі, почуттів. Багаторівневий характер механізму породження і сприймання мовлення. Особистість мовця і стилістичний аспект виявлення її в мовленні. Зв'язок стилістики з *естетикою*. Мова як першооснова словесних видів мистецтва. Роль стилістики в реалізації естетичної функції мови.

Значення навчального курсу стилістики української мови для підготовки вчителя-словесника і викладання української мови та літератури в усіх типах середніх і вищих навчальних закладів України.

Вивчення стилістики української мови в школі в умовах діалектного середовища, українсько-російського білінгвізму.

Історія і джерела стилістики. Риторика й антична міфологія. Антична риторика як одне з джерел стилістики. Грецькі риторич-

ні школи (Горгій, Сократ, Платон, Демосфен). Римська риторика (Цицерон, Квінтіліан). Гомілетика. Книга Еклезіаста. Нагірна проповідь Христа. Послання апостолів. Біблія та Євангеліє. Перші проповідники: Василій Великий, Григорій Богослов, Іоан Златоуст.

Розвиток вітчизняної риторики. «Слово о полку Ігоревім» як перлина ранньоукраїнського красномовства. «Слово про закон і благодать» Іларіона (XII ст.). «Слово в новий тиждень після Пасхи» Кирила Туровського. Народний золотослов. Риторика і поетика в Києво-Могилянській академії. «Риторика» 1620 року у двох книгах: «Про винайдення справ», «Про прикрашання слова». «Поетика» і «Риторика» Феофана Прокоповича, його вчення про три стилі. «Поетика» М.Довгалевського. Іоанікій Галятовський.

Стилістичні особливості послань Івана Вишенського.

Стилістичні особливості мови творів Григорія Сковороди.

Джерела збагачення стилістики української мови – народна мова, фольклор, літературно-писемні традиції попередніх етапів розвитку української мови, художня література, ділове письменство, взаємозв'язки з іншими спорідненими і неспорідненими літературними мовами, запозичення, діалекти, індивідуальна мовотворча практика видатних діячів української літератури і культури, мовлення засобів масової комунікації.

Основні поняття стилістики. *Стиль*. Визначення мовного стилю. Функційний стиль. Стиль і текст. Питання про стилі мови і стилі мовлення. Стиль як продукт мовленнєвої діяльності носіїв мови. Принципи класифікації і внутрішньої жанрової диференціації стилів. Підстилі. Типологія стилів. Історія вивчення стилів. Мовленнєва системність стилю як основна його стилетвірна ознака.

Норма. Поняття норми як опори для пошуку та аналізу стилістично маркованих елементів, виявлення варіантності одиниць, визначення меж стилю. Загальномовна норма. Історичний характер загальномовної норми. Мовні одиниці поза загальною нормою, їхні стилістичні можливості (історизми, індивідуальні неологізми). Літературна норма мови. Регульовальна функція літературної норми в стилістиці. Стильова (внутрішня) норма як частина літературної норми. Стилістичні норми. Протидія тенденції до стабільності й змінності у стилістичних нормах.

Стилістичне значення (конотація). Стилістичні значення як додаткові (супровідні) до лексико-семантичних і граматичних значень; емоційно-експресивні й функційні ознаки. Стилістично

нейтральні і стилістично забарвлені мовні одиниці. Емоційно-експресивна функційна стилістична забарвленість.

Експресія як інтенсифікація виразності мовлення, позаконтекстна експресія мовних одиниць і експресія мовленнєвих одиниць.

Стилістема як мовна одиниця з реальними можливостями стилістичного значення і як мовленнєва одиниця з певним стилістичним значенням.

Стилістичні засоби як елемент мови (мовлення), здатні виражати стилістичну інформацію (експресивно-оцінну, експресивно-емоційну, функційно-стильову).

Стилістичний прийом як спосіб творення за допомогою стилістичних засобів стилістичного значення або його відтінку. Види прийомів. Прийом стилістичної детермінації, інтердепенденція, констеляція, стилістичний прийом створення звукового фону, гіперсемантизація, повтор, стилізація, актуалізація.

Змістовий модуль 2. **Функційні стилі української мови**

Історичний розвиток стилів української літературної мови. Давня українська літературна мова з кількома жанровими різновидами (конфесійним, полемічним, літописним, фольклорним та ін.) і перевагою офіційної актової мови. Стилістична розбудова нової української літературної мови з перевагою стилю художньої літератури. Багатство стилів сучасної української літературної мови в усній і писемній її формах. Стилі експресивні (високий, низький, середній), функційні, індивідуальні.

Характеристика функційних стилів. *Художній стиль* як різновид мови, що виражає мистецьку суть суспільної свідомості, обслуговує художньо-творчу діяльність і суспільно-культурні запити мовців. Художній стиль як найпотужніший стиль української літературної мови: багатство мовних засобів, довершеність художнього мовлення. Художній стиль як свідчення високого рівня розвитку української мови. Категорії персональності в художньому стилі (образ автора, настановна читача), темпоральності, локальності та мовні засоби їх вираження. Сфера використання художнього стилю (творча діяльність, література, різні види мистецтва, культура, освіта), його основне призначення та основні ознаки (образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність, конкретно чуттєве

живописання дійсності, людей, природи, явищ, понять, якостей, властивостей, відношень). Підстилі за родами і жанрами літератури: епічні (прозові: епопея, роман, повість, оповідання, нарис), ліричні (поема, балада, пісня, поезія), драматичні (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль), комбіновані (ліро-епічні твори, драма-фесерія, усмішка тощо.) Мовні засоби кожного з них. Колорити художнього стилю: урочистий, книжний, офіційний, інтимний, фамільярний, іронічний, гумористичний, сатиричний, саркастичний.

Індивідуально-авторські стилі. Мовленнєво-образна системність стилю і мовні засоби її творення.

Публіцистичний стиль як різновид мови, що обслуговує політико-ідеологічну діяльність мовців і поширений у сфері масової комунікації. Підстилі (власне публіцистичний, політико-ідеологічний, політико-агітаційний, інформаційний, художньо-публіцистичний та ін.), сфера використання, основне призначення, основні ознаки та мовні засоби публіцистичного стилю. Літературна публіцистика. Журналістські жанри публіцистичного стилю.

Науковий стиль як різновид мови, що обслуговує науково-технічну, виробничу й навчальну діяльність мовців, поширений у сфері науки, техніки, освіти. Підстилі, сфера використання, основне призначення, основні ознаки та мовні засоби наукового стилю.

Офіційно-діловий стиль як різновид літературної мови, що обслуговує офіційно-ділову, виробничу діяльність мовців та виявляється в офіційній сфері суспільних відносин і соціально-політичних, економічних, виробничих. Підстилі, сфера використання, основне призначення, основні ознаки та мовні засоби офіційно-ділового стилю.

Конфесійний стиль як різновид літературної мови, що обслуговує сферу віросповідання, духовних традицій. Коротка історія формування конфесійного стилю української мови. Сфера використання, основне призначення, жанри (літургія, молитва, проповідь, псалми та ін.), основні ознаки та мовні засоби конфесійного стилю. Біблія, Євангеліє українською мовою.

Епістолярний стиль як різновид літературної мови, що обслуговує в часі й просторі офіційно-ділове, виробниче, приватне, родинне, інтимне спілкування. Сфера використання, основне призначення, основні ознаки та мовні засоби епістолярного стилю. Щоденники як особливий різновид епістолярію.

Епістолярна спадщина визначних діячів української культури (Т. Шевченка, П. Куліша, М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Коцюбинського, М. Хвильового, М. Рильського, В. Стуса, Катерини Білокур та ін.).

Розмовно-побутовий стиль як різновид літературної мови, що обслуговує побут мовців і функціонує в неофіційній сфері суспільних стосунків. Усна й писемна форми розмовно-побутового стилю. Діалогічне й монологічне мовлення. Сфера використання й основне призначення розмовно-побутового стилю.

Змістовий модуль 3.

Стилістичні засоби української літературної мови

Фоностилістика (графіко-фонетичні засоби стилістики). Експресивні можливості звуків української мови. Евфонія. Евфонічне чергування голосних. Звукосимволізм. Ономатопоєя. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, дисонанс) і їх стилістичне використання. Приклади з української художньої літератури, які ілюструють алітерацію, ономатопоєю.

Графостилістичні засоби стилістики (графічна організація тексту, сегментація; виділення речення, частини речення, словосполучення, слова).

Лексична стилістика. Стилістичне навантаження слова і стилістично-функційна диференціація лексичного складу української мови. Стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Емоційно забарвлена лексика і функційно забарвлена лексика. Слова книжної конотації і слова розмовної конотації.

Архаїзми. Історизми. Старослов'янізми. Неологізми. Терміни. Професіоналізми. Запозичення. Діалектизми. Арготизми і жаргонізми. Просторіччя. Місце і стилістична роль названих одиниць у мовних стилях.

Лексична синонімія – основне джерело засобів словесної образності, стилістичної виразності.

Мовні й контекстуальні стилістичні синоніми. Внутрішньо-стильові й міжстильові синоніми. Полісемія як основа для формування стилістичних засобів української мови.

Лексична антонімія – основа для творення стилістичних фігур контрастів, антитез, оксюморонів.

Омоніми як матеріал для версифікацій і каламбурів. Стилістичні функції паронімів.

Стилістика фразеологічних одиниць. Стилістична кваліфікація фразеологізмів: книжні, фольклорні, розмовно-побутові. Синонімічні фразеологізми.

Стилістичні засоби словотвору в українській мові. Стилістичне використання іменників, прикметників, дієслів, яким суфікси, префікси надають емоційно-експресивного забарвлення. Стилістичні можливості інших способів словотвору (основоскладання, абрєвіація, переосмислення та ін.).

Грамматична стилістика української мови як учення про стилістичний аспект граматичної будови мови, стилістичні можливості граматичних одиниць. Місце і значення граматичної стилістики у шкільному курсі української мови.

Стилістична морфологія. Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів. Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників, повних і коротких форм. Прикметник-епітет. Стилістичні можливості категорії роду, числа і відмінка іменників.

Стилістичні опозиції варіантних форм відмінків. Стилістичні функції займенників. Участь прийменників, сполучників, часток у творенні стилістичних фігур. Інтер'єктиви як стилістична категорія.

Стилістичний синтаксис української мови. Стилістичні можливості двоскладного речення (головних, другорядних членів речення і засобів зв'язку між ними). Стилістичні функції модальних різновидів речень (питальних, розповідних, спонукальних, стверджувальних, заперечних, окличних).

Стилістичні функції односкладних та неповних речень: означено-особових і неозначено-особових, узагальнено-особових, безособових, інфінітивних, номінативних, еліптичних. Стилістичні можливості сполучникових (простих, ускладнених, складних – складносурядних і складнопідрядних) та безсполучникових (простих і складних) речень. Стилістична основа ускладнених речень (однорідні члени речення, відокремлені, другорядні члени, вставні і вставлені слова, словосполучення, речення, непоширені і поширені звертання). Стилістичні функції прямої, невластивої прямої мови, авторського введення. Стилістичні риси багатокomпонентних ускладнених синтаксичних сполучень (складних речень комбінованого типу, періодів). Порядок слів як стильова ознака мовлення.

Тропи. Вчення про тропи і фігури. Системний характер тропіки. Класифікація тропів. Метафора. Механізм метафоризації. Види

метафор. Метонімія. Синекдоха. Парономазія. Епітет, види епітетів. Порівняння, способи граматичного вияву. Персоніфікація. Алгоритмізація. Іронія. Пародія.

Фігури. Класифікація фігур. Повтор, анафора, епіфора, ампліфікація, асиндетон, полісиндетон, еліпс, період, паралелізм, парафраза, плеоназм, тавтологія, градація, умовчання та ін.

Комунікативно-стилістичні якості мовлення. Основи ефективної комунікації. Актуальні проблеми мовної політики в Україні.

Основи ефективної комунікації. Поняття про комунікацію. Комунікативні ознаки культури мовлення. Правила ведення розмови (закони риторики). Етикет ділового спілкування. Гендерні аспекти спілкування. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування. Невербальні компоненти спілкування. Типи комунікативної взаємодії.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1 Стилістика української мови як лінгвістична наука. Функційні стилі української мови Змістовий модуль 1. Стилістика української мови як лінгвістична наука й навчальна дисципліна		
1.	Стилістична система української мови як предмет української стилістики. Методи стилістичних досліджень 1. Предмет і завдання курсу «Стилістика української мови». 2. Поняття про стилістичну систему української мови. 3. Методи стилістичних досліджень. 4. Структура стилістики: 4.1. Загальна і описова стилістика. 4.2. Стилістика мови і стилістика мовлення. 4.3. Стилістика художньої літератури. 4.4. Функційна стилістика як вчення про функційні стилі. 4.5. Зіставна та історична стилістика. 4.6. Стилістика тексту. 5. Стилістика в системі інших наук.	2
2.	Джерела стилістики української мови 1. Історія стилістики : – давня слов'янська міфологія; – антична культура; – біблійні джерела; – український фольклор; – стилістичні джерела давньоукраїнської доби («Повчання» В.Мономаха, «Слово о полку Ігоревім», «Повість минулих літ», послання Івана Вишенського, твори Григорія Сковороди). 2. Джерела збагачення стилістики української мови : – народна мова; – фольклор; – літературно-писемні традиції попередніх етапів розвитку української мови; – художня література; – ділове письменство; – взаємозв'язки з іншими літературними мовами; – запозичення; – діалекти;	2

	– індивідуальна творча практика видатних діячів української літератури і культури; – мовлення засобів масової інформації.	
3.	Основні поняття стилістики 1. Основні стилістичні поняття. 2. Стиль. Трактатування стилю в різних науках. Критерії визначення стилю. Основні ознаки стилю. 3. Поняття експресивного стилю. 4. Співвідношення книжних, розмовних і нейтральних елементів як диференційна ознака стилю. 5. Стилїстика експресивних видів мовлення. 6. Поняття про стильові й стилістичні норми. 7. Текст як категорія лїнгвостилїстики.	2
	Змістовий модуль 2. Функційні стилі української мови	
4.	Загальна характеристика функційних стилів української літературної мови. Офіційно-діловий стиль 1. Історичний розвиток стилів української літературної мови. 2. Явище лїнгвоциду в історії української літературної мови та його вплив на формування функційних стилів. 3. З історії розвитку офіційно-ділового стилю. 4. Сфера використання, призначення та головні ознаки, жанри офіційно-ділового стилю. 5. Мовні особливості жанрових форм та основні стилістемі офіційно-ділового стилю. 6. Мова права як окремий функціональний стиль	2
5.	Науковий стиль 1. З історії становлення й розвитку наукового стилю. 2. Призначення і сфера використання наукового стилю. 3. Підстилі наукового стилю, їх мовні ознаки. 4. Питання про діалогічність у науковому тексті.	2
6.	Публіцистичний стиль 1. З історії становлення і розвитку публіцистичного стилю української мови. 2. Сфера використання, призначення й основні ознаки публіцистичного стилю. 3. Мовні особливості основних жанрових форм. 4. Специфічні жанри публіцистичного стилю. 5. Тенденції розвитку публіцистичного стилю.	2

7.	Художній стиль 1. Загальна характеристика художнього стилю. 2. З історії розвитку художнього стилю. 3. Сфера використання, призначення та головні ознаки художнього стилю. 4. Тенденції розвитку жанрів художнього стилю. 5. Вивчення індивідуального стилю письменника.	2
8.	Розмовно-побутовий стиль 1. З історії розвитку розмовного стилю. 2. Характеристика диференційних ознак розмовного стилю. 3. Діалогічність і монологічність розмовного мовлення. Співвідношення «усне», «розмовне». 4. До проблеми вульгаризації мови.	2
9.	Епістолярний стиль 1. Сфера використання, основне призначення епістолярного стилю. 2. Мовні засоби епістолярного стилю. 3. Жанрова своєрідність листування. 4. Епістолярна спадщина визначних діячів української культури.	2
10.	Конфесійний стиль 1. З історії формування конфесійного стилю української мови. 2. Сфера поширення, головне призначення та ознаки конфесійного стилю. 3. Мовні засоби конфесійного стилю.	2
Модуль 2 Стилістичні ресурси української мови Змістовий модуль 3. Стилістичні засоби української літературної мови		
1-2.	Стилістичні засоби й прийоми української мови. Символи як стилістеми 1. Символи як стилістеми (архетипні, міфологічні, біблійні). 2. Фігури мови. 3. Стилістичні прийоми (детермінація, інтердепенденція, констеляція стилістичний прийом створення звукового фону, гіперсемантизація, повтор, стилізація, актуалізація). 4. Стилістичні засоби сміхової культури. Особливості української сміхової культури.	4

3.	Фоностилістика 1. З історії вітчизняної фоностилістики. 2. Предмет вивчення фоностилістики : – частотне вживання фонем у текстах різних стилів; – звукові повтори; – рима.	2
4.	Стилїстика лексичних та фразеологічних одиниць 1. Стилїстичне навантаження слова в лексичній системі сучасної української мови. 2. Стилїстично-функційна диференціяція словникового складу української літературної мови. 3. Експресивна та емоційно забарвлена лексика. 4. Стилїстичне використання різних семантичних груп загально-вживаної лексики. 5. Стилїстичний аспект вивчення фразеологічних одиниць. 6. Стилїстовий аспект вивчення фразеологічних одиниць.	2
5.	Стилїстичні засоби морфології 1. Частини мови: стилїстичне осмислення. 2. Граматичні категорії, їх стилїстичні можливості. 3. Стилїстичний аспект словозмінних паралелей.	2
6.	Стилїстичні функції засобів словотвору 1. Вивчення засобів словотвору з погляду стилїстики. 2. Словотвір іменників : – суфіксація; – префіксація; – інші типи морфологічного словотвору; – морфолого-синтаксичний спосіб словотвору. 3. Словотвір прикметників : – суфікси; – префікси; – композити. 4. Словотвір дієслів, прислівників, займенників.	2

7.	Стилістичне використання синтаксичних засобів мови 1. Стилістичне використання синтаксичних засобів мови. 2. Способи вираження членів речення. 3. Стилістика односкладних речень та неповних речень. 4. Фігури (еліпс, умовчання, повтор, плеоназм, тавтологія, ампліфікація, анафора, епіфора). 5. Модальні різновиди речень. 6. Ускладнені речення. 7. Складні речення. 8. Побудови, співвідносні з реченням. 9. Великі синтаксичні сполуки. 10. Стилістичні функції синтаксичних синонімів. 11. Порядок слів як стильова ознака мовлення.	2
8.	Комунікативно-стилістичні якості мовлення 1. Загальна характеристика комунікативно-стилістичних якостей мовлення. 2. Мовні й позамовні основи мовленнєвої культури. 3. Характеристика комунікативних ознак літературного мовлення. 4. Риторика як складова стилістики. 5. Евфонія мовлення. 6. Український менталітет і стилістика української мови. 7. Комунікативно-стилістичні функції жестів, міміки. 8. Стилістичні можливості рідної мови. 9. Стилї навчання.	2
10.	Основи ефективної комунікації 1. Поняття про комунікацію. 2. Комунікативні ознаки культури мовлення. 3. Правила ведення розмови (закони риторики). 4. Етикет ділового спілкування. 5. Гендерні аспекти спілкування. 6. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування. 7. Невербальні компоненти спілкування. 8. Типи комунікативної взаємодії.	2

ПРАКТИЧНИЙ ЗМІСТ

МОДУЛЬ 1 СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА НАУКА. ФУНКЦІЙНІ СТИЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мета – ознайомити студентів з основними оперативними одиницями стилістики як лінгвістичної науки, схарактеризувати функційні стилі сучасної української літературної мови.

Завдання:

- з’ясувати й засвоїти основні поняття і категорії стилістики;
- визначити головні критерії класифікації стилів;
- вивчити основні етапи формування, становлення і розвитку функційних стилів української літературної мови;
- висвітлити історію стилістики, схарактеризувати джерела стилістичного збагачення мови;
- допомогти студентам практично оволодіти літературними нормами сучасної української літературної мови;
- підвищити культуру професійного, ділового і побутового мовлення;
- оволодіти навичками текстотворення в усіх функційних стилях, підстилях і жанрах.

Змістовий модуль 1.

Стилїстика української мови як лінгвістична наука й навчальна дисциплїна

Студенти повинні *знати*:

- визначення основних стилістичних понять;
- методи стилістики;
- структуру стилістики;
- історію стилістики української мови та джерела її збагачення;
- визначних ораторів Давньої Греції та Давнього Риму;
- представників біблійної гомілетики та визначних проповідників давньоукраїнської доби;
- літописні традиції Київської держави та традиції української полемічної літератури;
- здобутки української риторики часів Відродження;

